

UMCS

UNIWERSYTET MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ W LUBLINIE

Dr hab. Jarosław Krajka, prof. UMCS
KATEDRA LINGWISTYKI STOSOWANEJ

Dr hab. Jarosław Krajka, prof. UMCS
Katedra Lingwistyki Stosowanej
Instytut Językoznawstwa i Literaturoznawstwa UMCS

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Pauliny Halczak
pt. „Collocations in legal language in online monolingual English learners’
dictionaries”
napisanej pod kierunkiem
prof. dra hab. Roberta Lwa oraz prof. dra Thomasa Herbsta
na Wydziale Anglistyki**

Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Poznań, 2023, maszynopis stron 139

1. Ocena celu naukowego rozprawy i stopnia jego realizacji

W dobie zwiększonego zainteresowania nabywaniem języków specjalistycznych, w tym języka prawa oraz niemal całkowitego zastąpienia słowników tradycyjnych słownikami elektronicznymi (w chwili obecnej, w 2023 roku już w zasadzie prawie wyłącznie w wersji online), zbadanie sposobu prezentacji środków frazeologicznych z zakresu języka prawa w uznanych słownikach jednojęzycznych do nauki języka angielskiego (monolingual learners’ dictionaries – MLDs), ocena i rekomendacja wybranych słowników dla osób zainteresowanych nabywaniem kolokacji języka prawa oraz zbadanie eksperymentalne wpływu modalności użycia słownika (dostępu klikalnego lub nieklikalnego) na poprawność wykonania testu językowego to cele naukowe zasługujące

na realizację dla udowodnienia najbardziej efektywnych sposobów nabywania kolokacji przez zaawansowanych uczniów języka specjalistycznego.

Oceniając cele naukowe rozprawy i postawione hipotezy, można stwierdzić, że zostały one nakreślone odpowiednio, Autorka stosownie określiła lukę badawczą, dobrze określone pytania badawcze i postawione hipotezy uzyskały odpowiedzi w postaci wystarczającej liczby danych pozyskanych z analizy porównawczej wybranych 5 słowników, z kolei właściwie zaprojektowany i przeprowadzony eksperyment w połączeniu ze znakomicie przygotowanym aparatem statystycznym w środowisku R pozwoliły na pogłębienie i udokumentowanie wysuwanych wniosków.

Patrząc na cel naukowy nakreślony w temacie i jego realizację w rozprawie, nie sposób nie zgodzić się, że został on osiągnięty, a Autorka zbadła wąski wycinek rzeczywistości leksyko-glottodydaktycznej w sposób wyczerpujący i wieloetapowy. Jednocześnie można wyrazić żal, że Autorka nie zdecydowała się na uwzględnienie w badaniu czynników indywidualnych uczestników, poznanie ich preferencji i nawyków odnośnie narzędzi leksykograficznych, ale również czynników indywidualnych mogących wpływać na stopień i sposób wykorzystania wybranych słowników podczas i po przeprowadzonym teście.

Podsumowując tę część recenzji, należy stwierdzić, że Autorka skutecznie zrealizowała zamierzone cele, w szczególności dokonała zebrania, opracowania i zinterpretowania danych, a wnioski wyprowadzone w rozprawie są właściwie udokumentowane i w pełni uprawnione.

2. Uwagi do struktury rozprawy i jej zakresu tematycznego

Przedstawiona do recenzji rozprawa stanowi próbę wzbogacenia dorobku leksykografii w zakresie reprezentacji kolokacji wybranych z języka specjalistycznego w jednojęzycznych słownikach dla zaawansowanych uczniów. Można jednocześnie dostrzec implikacje dla glottodydaktyki w zakresie użycia narzędzi leksykograficznych w procesie nabywania języków do celów zawodowych (Languages for Specific Purposes), choć można mieć wrażenie, że nie było to (niestety) równie istotnym zamiarem Doktorantki.

Dysertacja składa się z trzech, dosyć rozbudowanych, rozdziałów. Zgodnie z kanonem prac empirycznych w językoznawstwie stosowanym i glottodydaktyce, część pierwsza (tu w postaci wyłącznie rozdziału 1) stanowi przegląd pojęć, typologii, definicji, rozwiązań dydaktycznych, rekomendacji z wcześniejszych badań z obszarów wybranych do realizacji w pracy. W szczególności, w rozdziale 1 przedstawiono definicje kolokacji, ich znaczenie w procesie nabywania języka obcego, miejsce kolokacji w leksykografii pedagogicznej i w słownikach. Druga wyodrębniona część rozdziału 1, zatytułowana raczej na wyrost „Languages for Specific Purposes”, traktuje wyłącznie o języku prawa (*legal English*), wskazując na jego cechy charakterystyczne w zakresie leksyki i składni, opisując specyficzny eurolekt języka polskiego i angielskiego, proces tłumaczenia języka prawa oraz rolę kolokacji w tymże profesjolekcie. Analizując część teoretyczną rozprawy można ją w zasadzie ocenić pozytywnie, choć trudno zrozumieć, dlaczego Autorka nie decyduje się w żadnym stopniu odnieść się do procesu nabywania leksyki specjalistycznej, nie przywołuje też żadnych metod czy technik pracy, które temu celowi by służyły. W szczególności dziwi brak szczegółowego opisu podejścia leksykalnego (*The Lexical Approach*), która jako jedyna stawiała w centralnym punkcie nauczanie

związków frazeologicznych i kolokacji, wyraźnie wychodząc poza prezentowanie uczniom pojedynczych słów. Nazwa metody nie pada w rozprawie ani razu, a jej autor pojawia się jedynie w trzech odsyłaczach, z czego jedynie jeden mówi o nauczaniu kolokacji. W szczególności, bardzo ciekawe byłoby odniesienie głównych pryncypiów metody do specyfiki języków specjalistycznych, nie tylko języka prawa, i rozważenie bardziej szczegółowe np. kwestii czy język prawa to zbiór zleksykalizowanych struktur gramatycznych (*lexicalized grammar*) czy, wręcz przeciwnie, zgramatykalizowanych środków leksykalnych (*grammatilized lexis*), jak również odniesienie proponowanego przez Michaela Lewisa pojęcia *lexical chunks* do definicji kolokacji.

Druga wyraźnie wyodrębniona strukturalnie część pracy to rozdziały 2 i 3. W tym pierwszym zwyczajowo znajdziemy opis projektu badawczego: jego cel, pytania badawcze, metodologię, uczestników (zarówno wybrane słowniki do analizy, jak i studentów uczestniczących w badaniu eksperymentalnym), narzędzie badawcze w postaci testu oraz procedurę przeprowadzenia obu etapów badań. Rozdział 3 sprawozdaje wyniki zarówno analizy porównawczej sposobu reprezentacji kolokacji prawniczych w wybranych słownikach jak i wyniki testu leksykalnego. Pod koniec rozdziału znaleźć można, niezbędne w badaniach empirycznych, odniesienie do ograniczeń badania własnego.

Rozprawę zamyka 4-stronicowa sekcja z wnioskami, obszerny (15 stron) spis pozycji bibliograficznych skonsultowanych w pracy oraz zestaw załączników z definicjami wyekstrahowanymi z analizowanych słowników oraz narzędziami badawczymi.

Kompozycję rozprawy należy generalnie ocenić pozytywnie, Autorka dobrze radzi sobie z trudnym zadaniem zbudowania podstaw teoretycznych dla interdyscyplinarnych

badań własnych. Określenie tematyki poszczególnych podrozdziałów części teoretycznej oraz sposób opisu badań własnych można uznać za przemyślane.

Oprócz wspomnianego już w poprzedniej sekcji recenzji braku odniesienia do procesu nabywania i nauczania słownictwa ze szczególnym uwzględnieniem założeń i praktyki podejścia leksykalnego, zastanawia dosyć zawężone podejście do dydaktyki języków specjalistycznych. Mimo, że Autorka tytułuje sekcję 1.5 „Languages for Specific Purposes”, odnosi się wyłącznie do języka prawa i żargonu unijnego, zabrakło tutaj również odniesienia do takich istotnych elementów układu glottodydaktycznego w klasie LSP jak cele nauczania, rola nauczyciela i ucznia, i wreszcie, co najważniejsze dla zamierzeń Autorki, funkcje i rodzaje materiałów dydaktycznych. Rozprawa skorzystałaby na dodaniu drugiego rozdziału teoretycznego, w którym te rozważania o charakterze glottodydaktycznym (a nie leksykograficznym, jak ma to miejsce w obecnym rozdziale 1) mogłyby być skutecznie zrealizowane. Kompozycja części teoretycznej uległaby również poprawie, gdyby Autorka stosowała podobną ilość podrozdziałów na tym samym poziomie (np. mało uzasadnione jest występowanie podrozdziału 1.3.1 oraz 1.4.1 bez innych sekcji w tym podrozdziale). Podobnie warto popatrzeć na proporcje między sekcjami na tym samym poziomie – np. sekcja 1.5.1.2 jest wyraźnie zbyt skrótowa, biorąc pod uwagę wagę i zakres opisywanego zagadnienia.

Podsumowując, z pewnością kompozycja rozprawy nie do końca satysfakcjonuje Recenzenta, jest to jednak chyba nieuniknione, biorąc pod uwagę wielość możliwych perspektyw, choć niedosyt spowodowany zbyt niewielkim uwzględnieniem procesu uczenia się i nauczania leksyki specjalistycznej jest jednak istotną bolączką pracy w ocenie niżej podpisanego.

3. Uwagi do doboru i wykorzystania źródeł

Rozprawa odwołuje się do szerokiej gamy właściwie dobranych źródeł, odzwierciedlających stan myśli naukowej w zakresie leksykografii tradycyjnej i komputerowej.

Stan badań został przedstawiony z zachowaniem konwencji właściwych pracy naukowej. Liczba źródeł skonsultowanych przy opracowaniu rozprawy jest w pełni wystarczająca, zwłaszcza biorąc pod uwagę precyzyjny dobór pozycji o charakterze badawczym z najważniejszych czasopism naukowych.

Wykorzystanie źródeł zostało zrealizowane w zgodzie z oczekiwanymi standardami. Podsumowując tę część recenzji, nie ulega wątpliwości, że Doktorantka sprostała zadaniu stworzenia podstaw teoretycznych dla własnych badań empirycznych.

4. Uwagi dotyczące metodologii badań

Badania własne przeprowadzone podczas przygotowania niniejszej rozprawy zostały zaprojektowane i zrealizowane w pełnej zgodności z kanonami metodologii eksperymentalnych badań glottodydaktycznych. Proces badawczy został bardzo skrupulatnie opisany. Autorka zadbała o właściwą dokumentację każdego jego etapu, wyszczególniając dokładnie przeprowadzane działania, ilustrując je kompletnym zestawem narzędzi badawczych w aneksach oraz stosując znakomicie dobrane i umiejętnie wykonane analizy statystyczne. Odpowiednie podrozdziały rozdziału 2 pokazują dbałość Autorki o udokumentowanie poszczególnych etapów procesu i zapewniają jego replikację, co jest wymogiem w badaniach empirycznych.

Biorąc pod uwagę dwuetapowość badania o wyraźnie odmiennym charakterze, kompletność i reprezentatywność próby przebadanych słowników, innowacyjność zaprojektowanego testu językowego, adekwatność opracowanych procedur statystycznych, umiejętności analizowania i wnioskowania na ich podstawie, można jednogłośnie stwierdzić, że innowacyjny cel badawczy został skutecznie zrealizowany a badanie można określić jako wnoszące istotny wkład w rozwój leksykografii glottodydaktycznej.

Podsumowując ocenę metodologii badań własnych, dysertacja pokazuje znakomite przygotowanie metodologiczne Autorki, Jej wielką dbałość o zebranie wystarczającej ilości danych przy pomocy różnych narzędzi i technik, jak również umiejętność jasnego i nie budzącego wątpliwości wnioskowania na podstawie dobrze dobranych i sprawnie przeprowadzonych analiz statystycznych.

5. Ocena strony formalno-edytorskiej rozprawy

Rozprawa przygotowana jest bardzo dobrze pod względem formalno-edytorskim. Autorka należycie stosuje techniki pisania pracy naukowej, zachowując dbałość o odpowiednie używanie technik typograficznych. Znakomicie radzi sobie z wizualizacją danych empirycznych, zachowując konsekwencję w stosowaniu tabel i wykresów. Język pracy jest dojrzały, właściwy pracy naukowej, w zasadzie bezbłędny. Bibliografia rozprawy jest kompletna, w pełni dostosowana do wybranej konwencji. Warto jedynie dokonać dokładnej korekty językowo-edytorskiej pracy, aby wyeliminować drobne błędy i braki. Rozwagi wymaga również stosowanie akapitów, nierzadko zdarzają się akapity obejmujące całą stronę lub nawet całą sekcję. W przypadku ewentualnej

publikacji rozprawy, warto rozważyć egzemplifikację opisywanych treści przy pomocy rzutów z omawianych definicji słownikowych, zwłaszcza w sekcji 1.4.1.

6. Ocena ogólna pracy jest jednoznacznie pozytywna.

Stwierdzam, że założone cele pracy zostały osiągnięte. W wyniku właściwie zaprojektowanych, przeprowadzonych i zrelacjonowanych badań empirycznych Autorka uzyskała wyczerpujące odpowiedzi na właściwie określone pytania badawcze, dzięki czemu Jej badania przyczyniają się poznania specyfiki opisu leksykograficznego kolokacji języka prawa oraz określenia najbardziej skutecznych form dostępu do informacji w hasłach zawartych w słownikach online.

Mimo pewnych, wskazanych powyżej uchybień, głównie w kwestii zakresu treści w części teoretycznej, oceniam pracę doktorską mgr Pauliny Halczak pozytywnie, jako spełniającą kryteria stawiane rozprawom doktorskim przez Ustawę i stawiam wniosek o dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów postępowania doktorskiego.

Rotterdam, 13.11.2023 r.

